

Univerzita Palackého v Olomouci

Fakulta tělesné kultury

**Taktika zákroků a použití vybraných donucovacích
prostředků ve výcviku policistů ČR v rámci základní odborné
přípravy**

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Jiří Štěpán

Vypracoval:

Adam Jestřebský

OLOMOUC 2013

Bibliografická identifikace

Jméno a příjmení autora: Adam Jestřebský

Název bakalářské práce: Taktika zákroků a použití vybraných donucovacích prostředků ve výcviku policistů ČR v rámci základní odborné přípravy

Pracoviště: Katedra sportu

Vedoucí: Mgr. Jiří Štěpán

Rok obhajoby: 2013

Abstrakt: Bakalářská práce popisuje elementární modelové situace, které jsou vyučovány v rámci základní odborné přípravy policistů ČR a připravují budoucí absolventy na službu u pořádkové policie. Teoretickou část tvoří vysvětlení pojmů týkajících se taktiky zákroků a použití vybraných donucovacích prostředků.

Klíčová slova: Základní odborná příprava, policie, služební zákrok, použití donucovacích prostředků, protiprávní jednání

Souhlasím s půjčováním bakalářské práce v rámci knihovních služeb.

Bibliographical identification

Author's first name and surname: Adam Jestřebský

Title of the bachelor thesis: Tactics of fouls and usage of coercive means in the Czech police officers training in terms of the basic conditioning

Department: The department of sport

Supervisor: Mgr. Jiří Štěpán

The year of presentation: 2013

Abstract: The bachelor thesis describes the elementary model situations which are taught in terms of basic professional preparation of the Czech police officers and prepare the future graduates for duty in riot police. The theoretical part deals with the terms concerning the intervention tactics and usage of chosen coercive instruments.

Keywords: Tactics of fouls and usage of coercive means in the Czech police officers training in terms of the basic conditioning

I agree the thesis paper to be lent within the library service.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a použil v ní jen uvedenou literaturu.

V Olomouci dne 28. června 2013

.....
Vlastnoruční podpis

Tato bakalářská práce vznikla v rámci projektu Problémy bezpečnosti 21. století a ochrana obyvatelstva CZ.1.07/2.2.00/28.0068

Děkuji za příkladné a vzorné vedení této bakalářské práce a to panu Mgr. Jiřímu Štěpánovi. Dále bych chtěl poděkovat panu Bc. Ondřeji Doubravskému za pomoc při zpracování fotografií modelových situací.

OBSAH

1 ÚVOD.....	9
2 PŘEHLED POZNATKŮ.....	10
2.1 Základní terminologie.....	10
2.1.1 Zákrok.....	10
2.1.2 Základní odborná příprava policistů ČR.....	11
2.1.3 Donucovací prostředky.....	12
2.2 Taktika zákroků.....	13
2.2.1 Právní a taktické zásady zákroků a okolnosti mající vliv na provedení zákroků.....	15
2.2.2 Doporučené uspořádání výzbroje a výstroje na služebním opasku.....	16
2.2.3 Kontrola osoby.....	17
2.2.4 Úrovně jednání.....	19
2.2.5 Odebrání zbraně a prohlídka osoby.....	20
2.2.6 Povelové techniky.....	21
2.2.7 Výzva s výstrahou.....	21
2.3 Zákrok proti osobám pod vlivem alkoholu nebo drog.....	22
2.4 Zákrok proti ozbrojenému pachateli.....	24
2.5 Použití vybraných donucovacích prostředků.....	25
2.5.1 Zákonné důvody použití DP.....	25
2.5.2 Použití hmatů, chvatů, kopů a úderů.....	28
2.5.3 Použití obušku a jiného úderného prostředku.....	29
2.5.4 Použití pout.....	30
2.5.5 Použití hrozby namíření střelnou zbraní, úderu střelnou zbraní a výstřelu.....	33
3 CÍL PRÁCE.....	35
4 METODIKA.....	36
5 VÝSLEDKY.....	37
5.1 Modelová situace č. 1 - poutání osoby v poloze vestoje.....	37
5.2 Modelová situace č. 2 - poutání osoby v poloze vleže.....	39
5.3 Modelová situace č. 3 – svedení za hlavu po nástupu zezadu.....	41
5.4 Modelová situace č. 4 – svedení za hlavu po nástupu zepředu.....	43
5.5 Modelová situace č. 5 – použití úderného prostředku.....	45
5.6 Modelová situace č. 6 – pachatel se zbraní v ruce.....	47
5.7 Modelová situace č. 7 – velký vnější podmet (2 policisté).....	50

6 ZÁVĚR.....	53
7 SOUHRN.....	54
8 SUMMARY.....	55
9 REFERENČNÍ SEZNAM.....	56

1 Úvod

Z pozice absolventa základní odborné přípravy Policie ČR mohu zhodnotit, že zákroky a použití donucovacích prostředků jsou alfou a omegou policejní práce. Proto jsem svou bakalářskou práci zasvětil právě tomuto tématu. V době, kdy jsem absolvoval kurz strážníka Městské policie, jsem byl hrubě nespokojen s přípravou strážníků na fyzický kontakt s pachatelem a hodnotil bych ho nedostatečně. Nyní mám možnost popsat, jak probíhá výcvik policejních zákroků a použití donucovacích prostředků přímo v rámci základní odborné přípravy státní policie. Řada byt' služebně starších policistů často neumí adekvátně reagovat na vzniklé situace a zbytečně se tak dostává do rozporu se zákonem. V dnešní době je riziko stíhání za nepřiměřený zákrok a použití donucovacích prostředků značné a má vliv na pracovní činnost policistů, kterým se podobná událost stala. Psychický nátlak na příslušníky policie vyplývá už jen ze samotné policejní činnosti, a proto jakýkoliv problém nad její rámec je nežádoucí. Je třeba si uvědomit, že příslušníci policie ČR jsou vázáni služebním slibem, ve kterém mimo jiné slibují i nasazení vlastního života při ochraně zájmů České republiky, a s tím musí jejich znalosti korespondovat.

Kapitola přehled poznatků této bakalářské práce popisuje a vysvětluje základní pojmy, se kterými zde operujeme. Výsledková část je věnována problematice policejního zákroku z právního i profesního hlediska. Popisuje konkrétní modelové situace, ve kterých se použijí vybrané donucovací prostředky, kterými bude absolvent po skončení základní odborné přípravy disponovat.

2 Přehled poznatků

2.1 Základní terminologie

2.1.1 Zákrok

Alfou a omegou policejní práce je bezpochyby úkon a zákrok. Úkonem se v obecném pojetí rozumí právní úkon, tedy takový druh činnosti policistů, při které plní úkoly (uvedené v § 2 zákona č.273/2008 Sb., o PČR) a své povinnosti, využívají svých oprávnění, a to včetně oprávnění použít donucovací prostředky nebo zbraň, přičemž dochází k zásahu do práv a svobod osob.

Úkonem v užším pojetí je tedy taková činnost policistů, při které plní úkoly policie, zasahují do práv a svobod osob a využívají oprávnění, při kterých nedochází k užití síly nebo hrozby jejího užití. Vágner & Tesárek (2007) uvádí např. při:

- Zjišťování totožnosti.
- Zjišťování a zajišťování stop a důkazů (v rámci ohledávání místa činu).
- Úkony prováděné v souvislosti s kontrolou BESIP (bezpečnost silničního provozu).
- Daktyloskopování (snímání otisků papilárních linií u prstů).

Podle Hrazdíry (1996) **zákrokem** rozumíme takovou činnost policistů, při které zabezpečují plnění úkolů policie, zasahují do práv a svobod osob, používají svá oprávnění a při níž dochází k přímému vynucování splnění právní povinnosti nebo k přímé ochraně práv za použití síly nebo hrozby jejího použití (použití donucovacích prostředků a zbraně). Jedná se o přímé vynucení splnění povinnosti za použití násilí, tedy o bezprostřední zásah, který může směřovat proti osobě nebo věci, jehož smyslem je odvrátit nebo překonat nebezpečí, které bezprostředně ohrožuje zájmy chráněné trestním zákonem (život, zdraví, majetek, veřejný pořádek).

K úkonu nebo zákroku lze přikročit v případě, že:

- Použití úkonu nebo zákroku právní norma umožňuje.
- Zákonem chráněný zájem je porušován nebo bezprostředně ohrožen.
- Nebezpečí (ochranu zákonného zájmu) nelze odvrátit (zajistit) jinak.

V každém případě úkon nebo zákrok musí být adekvátní povaze nebezpečí, kterému se čelí, nebo hrozí (zák. č. 273/2008 Sb., o PČR).

2.1.2 Základní odborná příprava policistů ČR

Jako základní odbornou přípravou policistů chápeme ucelený vzdělávací program, který předchází samotnému výkonu služby policisty. Ti policisté, kteří úspěšně splnili podmínky přijetí k policii ČR, obdrží rozkaz od svého krajského ředitele k nástupu do základní odborné přípravy. Kurz základní odborné přípravy musí bezpodmínečně absolvovat všichni přijatí policisté. V současnosti má základní odborná příprava délku 6 měsíců a zabezpečují ji Střední a Vyšší policejní školy ministerstva vnitra. Po celou dobu studia je policista vzděláván a připravován na policejní práci a reálné situace, ve kterých bude schopen uplatnit vědomosti nabyté v rámci kurzu. Hlavní vyučovací předměty tvoří kriminalistika, právo, pořádková služba, použití zbraně, použití donucovacích prostředků, techniky administrativy, dopravní služba, zdravotní příprava, spojovací příprava a psychologie. Výuka je vedena systematicky odborníky, především vyššími důstojníky, kteří vyučují předepsané předměty teoreticky a prakticky. Kurz tvoří dva okruhy zakončené didaktickým testem a na základě úspěšného splnění těchto dvou požadavků policista postupuje k závěrečné zkoušce. Mimoto každý policista plní požadavky kladené ve výše uvedených předmětech (jedná se především o získání průměru obdržených známek alespoň 3,0). Závěrečná zkouška se skládá z teoretické části ze všech hlavních předmětů a z praktické části, jež tvoří modelové situace. Po úspěšném absolvování základní odborné přípravy následuje praxe, která se vykonává na Školních policejních střediscích, a poté následuje výkon služby na obvod nebo pracoviště, kam byl policista zařazen.

Už v době studia se v každém policistovi formuje určitý přístup k policejní práci a na základě toho se student rozhoduje, kam by se popřípadě mohl zařadit a vykonávat činnost, která bude mít pro něj největší přínos, a ve které bude naplno rozvíjet své schopnosti a dovednosti. Problémem dnešní doby je veliký nedostatek míst u policie ČR, který zapříčiňuje fakt, že finančních prostředků přidělených pro ministerstvo vnitra je málo. Kvůli tomu většina nově přijatých policistů končí trvale na obvodních odděleních a není mnoho příležitostí se posunout během své kariéry dále.

2.1.3 Donucovací prostředky

Policie, jako státní orgán, je při plnění svých úkolů oprávněna v rámci provádění úkonů a zákroků používat specifické, zákonem stanovené, donucovací prostředky. Dle § 52 odstavce 1 zákona č.273/2008 Sb. o Policii ČR donucovacími prostředky jsou:

- a) Hmaty, chvaty, údery a kopy.
- b) Slzotvorný, elektrický nebo jiný obdobně dočasně zneschopňující prostředek.
- c) Obušek a jiný úderný prostředek.
- d) Vrhací prostředek mající povahu střelné zbraně podle jiného právního předpisu s dočasně zneschopňujícími účinky.
- e) Vrhací prostředek, který nemá povahu zbraně podle § 56 odst. 5.
- f) Zastavovací pás, zahrazení cesty vozidlem a jiný prostředek k násilnému zastavení vozidla nebo zabránění odjezdu vozidla.
- g) Vytlačování vozidlem.
- h) Vytlačování koněm.
- i) Vytlačování štítem.
- j) Služební pes.
- k) Vodní stříkač.
- l) Zásahová výbuška.
- m) Úder střelnou zbraní.
- n) Hrozba namíření střelnou zbraní.
- o) Varovný výstřel.
- p) Pouta.
- q) Prostředek k zamezení prostorové orientace.

Každý policista je v rámci základní odborné přípravy odborně školen, jak správně a účinně používat donucovacích prostředků. Pro tuto bakalářskou práci jsou stěžejní donucovací prostředky, kterými každý policista při výkonu služby disponuje. Jedná se především o použití:

- Hmatů, chvatů kopů a úderů.
- Slzotvorných, elektrických a jiných dočasně zneschopňujících prostředků.
- Obušku a jiného úderného předmětu.
- Úderu střelnou zbraní.
- Hrozby namíření střelnou zbraní.
- Varovného výstřelu.

- Pout (Odbor vzdělávání Ředitelství pro řízení lidských zdrojů Policejního prezidia ČR, 2011).

Výše uvedené donucovací prostředky musí umět bezpodmínečně perfektně použít každý absolvent základní odborné přípravy, o kterém se předpokládá, že bude vykonávat službu pořádkové policie nebo např. dopravní policie. Ostatní donucovací prostředky používají různé útvary policie s celostátní působností (Útvar rychlého nasazení, ochranné služby, pro ochranu ústavních činitelů apod.) (Hrazdíra, 1996). Technické zázemí těchto útvarů je odlišný od zázemí obvodních oddělení, které bývají prvním místem, kam nový absolvent základní odborné přípravy zamíří. Avšak používání již zmíněných donucovacích prostředků je nedílnou součástí přípravy i specializovaných policejních složek. Úroveň jejich výcviku je značně vyšší.

2.2 Taktika zákroku

Náchodský (1993) ve své publikaci uvádí, že taktika zákroku je promyšlený a cílevědomý postup policejní hlídky, provádějící služební zákrok a přiměřeným způsobem používá prostředky dané zákonem k dosažení cíle sledovaného úkonem (zákrokem). Pro provedení jakéhokoliv zákroku či úkonu musí policejní hlídka dodržovat určitá pravidla postupu služebního zákroku (úkonu), bez kterých by se vážnější zákroky nemusely obejít bez zranění či dokonce smrti. Důležitým faktorem určující úspěšnost zákroku je bezpochyby sebranost policejní hlídky. Rovněž schopnost logicky uvažovat a zachovat chladnou hlavu přispívá k tomu, že se mnohdy zákrok ani nemusí vyhrotit do situací, kdy je nutno použít donucovací prostředek. Základem zákroku je vytvoření dobré výchozí pozice:

- Dobrým rozestavením hlídky (při kontrole osoby, objektu či vozidla).
- Udržením bezpečné vzdálenosti (vzdálenost dvou paží).
- Dobrou informovaností (o objektu, místě zákroku).
- Připraveností (všechny nezbytné věci mít vždy při sobě).
- Vhodnou komunikací.
- Plánováním (vždy počítat s tím nejhorším).

Hlavními cíli zákroku jsou:

- Odvracení nebezpečí nebo překonání protiprávního jednání,
- zmírnění hrozících následků,

- obnovení narušení veřejného pořádku,
- zjištění příčin jednání pachatele a jeho zjištění a zadržení (Náchodský, 1993).

Po zvládnutí jednotlivých prvků technik použití donucovacích prostředků se studenti učí získané dovednosti využívat v praktické činnosti. Nacvičuje se řešení různých situací, např. kontrolu osoby, poutání ve dvojici, zneškodnění ozbrojeného nebezpečného pachatele atd. Přitom se sami rozhodují, které vhodné donucovací prostředky a jakým způsobem je použijí. Policistům vždy hrozí při policejní práci nebezpečí, proto je nutné zvolit adekvátní opatření:

- Zvážit, zda jsem schopen úkon nebo jiné opatření úspěšně dokončit.
- V případě pochybností ohledně zdárného dokončení zákroku je lépe zavolat posily.
- Zvážit, zda jsem k provedení zákroku či úkonu odborně vyškolen nebo vycvičen (Vágner & Tesárek, 2007).

„Cílem policistů v hlídce je proto vždy po celou dobu policejního zákroku dbát na bezpečnost svou vlastní, nezúčastněných osob a osob, proti kterým je zákrok směřován“ (Vágner & Tesárek, 2007).

Rovněž je nutné osvojovat si postupy směřující ke zdárnému vyřešení rizikových zákroků. Neustálým vzděláváním v oboru policejní práce předcházíme rutinnímu systému a snažíme se minimalizovat rizika služebních zákroků. Činnost policistů nejvýstižněji formuluje služební slib, který svým podpisem musí stvrdit každý přijatý uchazeč.

„Slibuji na svou čest a svědomí, že při výkonu služby budu nestranný a budu důsledně dodržovat právní a služební předpisy, plnit rozkazy svých nadřízených a nikdy nezneužiji svého služebního postavení. Budu se vždy a všude chovat tak, abych svým jednáním neohrozil dobrou pověst bezpečnostního sboru. Služební povinnosti budu plnit řádně a svědomitě a nebudu váhat při ochraně zájmů České republiky nasadit i vlastní život“ (§ 17 odst. 3 zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů).

2.2.1 Právní a taktické zásady zákroků a okolnosti mající vliv na provedení zákroku

Zákroky příslušníků Policie ČR při zajišťování bezpečnosti osob, majetku a ochrany veřejného pořádku musí být prováděny v souladu s danou právní úpravou, právními zásadami pro činnost policie a zásadami pro zákroky. Tyto zásady upravují postup policistů při provádění zákroků, kdy právníckým a fyzickým osobám dávají záruku, že do jejich práv a svobod bude zasahováno v přiměřeném rozsahu jen v mezích zákona a takovým způsobem, který zákon stanoví (Vágner & Tesárek, 2007).

- **Zásada legality (zákonnosti)** vyjadřuje povinnost policistů jednat určitým zákonem stanoveným postupem. Uplatnění této zásady je nutnou, nikoliv pouze postačující podmínkou profesionálně provedeného zákroku. Porušení této zásady může zapříčinit vyvození trestní odpovědnosti vůči policistovi, ale také zmaření účelu zákroku. Zásada zákonitosti je vyjádřena především zákonem č. 273/2008 Sb. o Policii ČR (Vágner & Tesárek, 2007).
- **Zásada oportunity (správného uvážení)** je schopnost policisty správně vyhodnotit danou situaci na základě získaných a osvojených znalostí a dovedností. Zásada správného uvážení se do zákroků promítá především tím, jak policista po vyhodnocení dané situace zákrok provede. Dále policista může vyhodnotit, že zákrok provést nemusí nebo ho může zákonně provést jinak (například jen úkonem, nikoliv zákrokem) (Vágner & Tesárek, 2007).
- **Zásada subsidiarity (podpůrnosti)** znamená, že síly a prostředky Policie ČR mohou být užity pouze tehdy, jestliže síly a prostředky jiných orgánů nepostačují k zajištění veřejného pořádku, nebo z různých důvodů je tyto státní orgány nechtějí použít. Například pokud subjekt obecní policie nevytvořil dostatečné podmínky k ochraně veřejného pořádku, či veřejný pořádek z důvodu malého počtu strážníků obecní policie vůbec nezajistil, je na Policii ČR učinit kroky k obnovení veřejného pořádku (Vágner & Tesárek, 2007).
- **Zásada adekvátnosti (přiměřenosti)** je jednou z nejdůležitějších obecných zásad taktiky zákroků. Její porušení nebo překročení má za následek nejen to, že zákrok bude vyhodnocen jako neoprávněný, ale zpravidla způsobí **bezdůvodnou újmu** na životech, zdraví nebo majetku. Adekvátnosti se skládá

z věcné oblasti (volba vhodného donucovacího prostředku), způsobu použití donucovacího prostředku (směr a místo úderu) a časové přiměřenosti (vhodná doba použití DP – když bezprostředně hrozí útok) (Vágner & Tesárek, 2007).

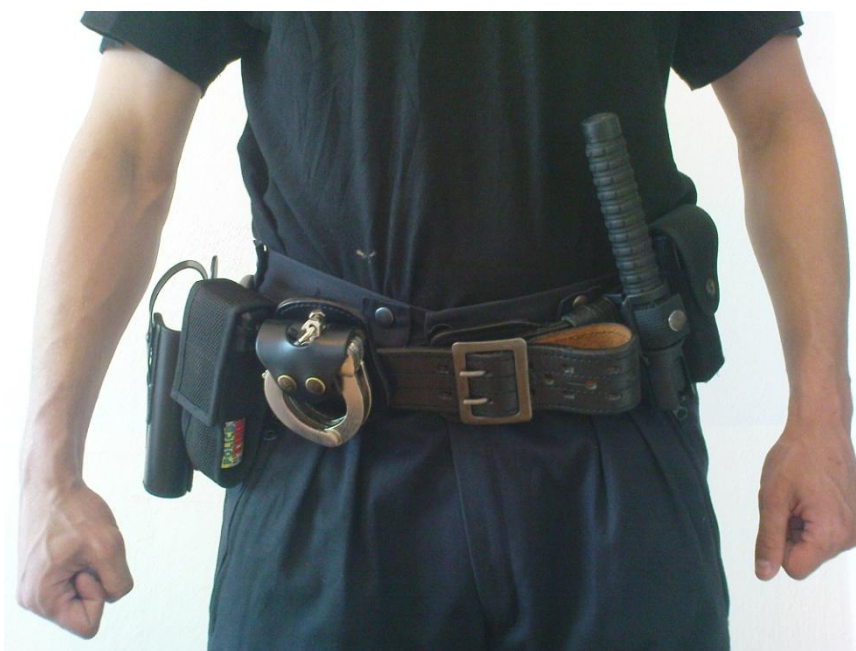
- **Zásada rychlosti a rozhodnosti** spočívá v rychlém a rozhodném použití DP, v rychlém příjezdu na místo činu a v neposlední řadě v rychlém a uvážlivém vyhodnocení situace. Policista musí umět vyhodnotit, kdy zákrok nesnese odkladu a kdy je lepší naopak vyhocenou situaci uklidnit a řešit mírněji. Na vyhodnocení má vliv dostatek vstupních informací protiprávního jednání, jako je například počet přítomných osob, policistů, místo činu, čas apod. (Vágner & Tesárek, 2007).
- **Zásada taktosti a slušnosti** vyplývá ze základních povinností policisty upravených v § 9 zákona č. 273/2008 Sb. o Policii ČR. Ve stručnosti se jedná hlavně o to, aby policista přiměřeně reagoval na vzniklou situaci a dokázal tomu přizpůsobit i jednání s osobami. Policista nesmí snižovat důstojnost osob, nezesměšňovat je či je dokonce šikanovat. Nekompromisní vystupování proti osobám, které bezprostředně ohrožují život, zdraví a majetek však není v rozporu s touto zásadou (Vágner & Tesárek, 2007).
- **Zásada bdělosti a ostražitosti** znamená, že zakročující policista musí neustále sledovat a vnímat celý prostor, kde je prováděn zákrok a mít přehled o situaci. Policista by měl zákrok provádět pouze v místě pro něj takticky výhodném, protože policista, který není schopen zajistit svojí vlastní bezpečnost nebo bezpečnost kolegy, není schopen zajistit ani bezpečnost jiných osob (Vágner & Tesárek, 2007).

2.2.2 Doporučené uspořádání výzbroje a výstroje na služebním opasku

Služební opasek je nedílnou součástí každého policisty zařazeného do výkonu služby pořádkové policie. Neexistuje žádné správné nebo špatné uspořádání výstroje na tomto opasku. Existuje pouze doporučené uspořádání, neboť každý policista má jiné návyky a v neposlední řadě také stavbu těla. Od toho se odvíjí uspořádání výzbroje a výstroje, která je přidělena k výkonu služby. Budoucí absolventi ve výcviku jsou vedeni uspořádat si výzbroj a výstroj tak, aby byla na opasku co nejvíce efektivní

a minimalizovalo se případné zranění policisty v případě pádu na opasek právě o nevhodně uspořádané komponenty.

V zásadě se doporučuje uspořádání výzbroje a výstroje (u praváka) tak, že na pravé straně se nachází služební zbraň, před ní blíže ke středu je možno umístit pouzdro se slzotvorným prostředkem a u středu bývají umístěny služební pouta, aby s nimi mohla pravá ruka (silnější a zručnější) bez problémů manipulovat. Tím je značná část hmotnosti výstroje a výzbroje situovaná na pravé straně a musí se vyvážit. Na levou stranu zhruba na úrovni služební zbraně se umísťuje náhradní zásobník (je nutností, aby tyto dvě součásti výzbroje byly vždy jedna na pravé a druhá na levé straně opasku) a v přední levé části se umístí pouzdro s teleskopickým obuškem. Kapesní brašna bývá zpravidla umístěna na zadní části opasku, protože neobsahuje nic, co by mohlo policistu při pádu na záda zranit. Takto rozmístěná výstroj a výzbroj bývá velmi efektivní, avšak změny jsou akceptovány právě z důvodu individuality každého policisty.

Obrázek 1. – služební opasek

2.2.3 Kontrola osoby

Kontrola osoby se skládá ze dvou základních částí, a to z oprávnění požadovat prokázání totožnosti a podání vysvětlení. Policisté zařazení ve výkonu služby pořádkové policie využívají tato oprávnění téměř každý den. V rámci základní odborné přípravy je kontrola osoby jedním ze základních požadavků pro splnění závěrečné praktické zkoušky. Tento úkon patří k těm jednodušším v rámci policejní činnosti,

avšak nelze jej podcenit a je nutností znát zákonné důvody, kdy je možno výše uvedená oprávnění požadovat.

Kontrolou osoby se rozumí využití oprávnění ze zákona č. 273/2008 Sb. o Policii ČR, a to:

a) § 63 – Prokázání totožnosti (prokázání jména, příjmení, data narození, rodného čísla a v případě potřeby také adresy trvalého bydliště, přičemž rozsah a způsob zjišťování osobních údajů musí být přiměřený účelu zjišťování totožnosti).

Policista je oprávněn vyzvat k prokázání totožnosti osobu:

- Která je podezřelá ze spáchání trestního činu nebo správního deliktu.
- Zdržující se v prostoru, o kterém lze důvodně předpokládat, že se v něm zdržují cizinci bez povolení opravňujícího k pobytu na území ČR.
- Od níž je požadováno vysvětlení.
- Odpovídající popisu hledané nebo pohřešované osoby.

b) § 61 – Podání vysvětlení (policista může požadovat potřebné vysvětlení od osob, které mohou přispět k objasnění skutečností důležitých pro odhalení trestného činu nebo přestupku a jeho pachatele. Dále k vypátrání pohřešované nebo hledané osoby nebo věci a k přípravě a výkonu opatření k zajištění bezpečnosti osoby chráněné zákonem o Policii ČR nebo jiného právního předpisu).

Existují situace, kdy není možno požadovat od osob vysvětlení. Jedná se především o situace, kdy by vysvětlením osoba porušila státem uznanou povinnost mlčenlivosti. Osoba má také právo odepřít vysvětlení, jestliže by tím sobě nebo osobě blízké (příbuzný v pokolení přímém, sourozenci nebo jiné osoby, u kterých by případnou újmu osoba pocítovala jako vlastní) způsobila nebezpečí trestního stíhání, nebo nebezpečí postihu za správní delikt (§ 61 odst. 3 zák. č. 273/2008 o PČR).

Činnost policistů při kontrole osoby

Policejní hlídka zahajuje kontrolu osoby nejprve zastavením osoby, oslovením a následným zaujmutím základního rozestavení do trojúhelníku (viz obrázek č. 8 – základní rozestavení hlídky vůči pachateli). Hlídka se s dotyčným rovněž vhodně umístí v prostoru tak, aby nedocházelo k narušování kontroly osoby vnějšími vlivy. Poté členové hlídky začínají plnit jednotlivé úkoly, a to:

- **Velitel hlídky** si vyžádá doklad totožnosti, zaujímá komunikační postoj v bezpečné vzdálenosti délky alespoň dvou paží. Může dále položit kontrolní dotaz osobě. Po převzetí dokladů velitel zvětší vzdálenost od kontrolované osoby a zahajuje lustraci přes radiostanici, popřípadě vypisuje tiskopis kontroly osoby (Vágner & Tesárek, 2007).
- **Člen hlídky** jistí celou situaci a okolní prostory, dle rozhodnutí si může připravit zvolený technický donucovací prostředek (obušek, slzotvorný prostředek) a vytěžuje osobu položením základních otázek typu – „Jak dlouho tu stojíte? Neviděl jste tu někoho?“ a případně dává pokyny kontrolované osobě – „Stůjte na místě, vyndejte si ruce z kapes“ (Vágner & Tesárek, 2007).

Členové hlídky neustále dbají na dodržení bezpečné vzdálenosti, aby byli připraveni kdykoliv zakročit nebo se bránit případnému útoku ze strany kontrolované osoby či jiných osob, které mohou kontrolu osoby narušit (Vágner & Tesárek, 2007).

2.2.4 Úrovně jednání

Na každé úrovni jednání s osobou musí být policisté ostražití a nenechat se ukolébat zdánlivě klidným jednáním osoby a neztratit přehled o okolí.

- a) Úroveň standardního postupu – v případě, že je osoba klidná a spolupracuje, vše je v pořádku a zákrok (úkon) probíhá standardně. V případě problému osoba poslouchá pokynů policisty (Matoušková & Spurný, 2005).
- b) Úroveň výzvy s výstrahou – osoba odmítá dobrovolně spolupracovat a neposlouchá pokyny policistů. Na základě výzvy a výstrahy se chování osoby změní buďto na úroveň standardního postupu nebo na úroveň následující (Matoušková & Spurný, 2005).
- c) Úroveň provedení zákroku s využitím donucovacích prostředků nebo zbraně –
 - Osoba klade aktivní odpor (napadání hlídky, bránění dokončení zákroku).
 - Osoba klade pasivní odpor – po výzvě a výstraze dále nespolupracuje, aktivně ale nenapadá hlídku.
 - Osoba se pokouší o útěk (Matoušková & Spurný, 2005).

Dle vyhodnocení situace volí hlídka strategii zákroku a adekvátní donucovací prostředek s cílem zdárně dokončit zákrok (volba načasování, využití momentu překvapení, rozhodnutí provést zákrok, určení signálu, dokázat určit hranici chování osoby). Vzájemná bezproblémová součinnost obou členů hlídky je zárukou úspěšného dokončení zákroku (Vágner & Tesárek, 2007).

2.2.5 Odebrání zbraně a prohlídka osoby

„Policisté jsou oprávněni vyzvat osobu k vydání zbraně, pokud hrozí nebezpečí, že této zbraně může být užito k násilí, nebo pohrůžce násilím.“ (dle § 35 zákona č.273/2008 o Policii ČR). Vždy následuje výzva, aby osoba dobrovolně zbraň vydala a pokud tak neučiní, policista zbraň osobě odebere třeba i s použitím adekvátního donucovacího prostředku. Policisté jsou oprávněni provádět prohlídky osob, nikoliv povinni. Avšak v rámci základní odborné přípravy je kladen důraz na provádění prohlídky v situacích, kdy má být osobní svoboda osoby omezena, policista proti osobě směřuje zákrok nebo jiný úkon a hrozí nebezpečí, že osoba bude klást odpor a je důvodné podezření, že má zbraň, kterou by mohla použít k maření policejního zákroku. Prohlídka osoby se tedy během modelových situací provádí téměř vždy. Pokud jsme takto zbraň odebrali, bez zbytečného odkladu vystavíme potvrzení o odebrání zbraně. Jakmile pomine důvod pro odebrání zbraně, zbraň osobě oproti podpisu vrátíme. Vždy je nutno o skutečnosti, že jsme odebrali nebo vydali zbraň sepsat úřední záznam.

Ve výkonu služby se zbraň nejčastěji odebírá například demonstrantům či fotbalovým fanouškům, mířícím na zápas s různými předměty v ruce, které mohou být považovány za zbraně (různé tyče, pálky, obušky apod.). V takovýchto případech není nutno bezpodmínečně používat donucovací prostředky, abychom zbraň osobě odebrali, pokud se nepředpokládá, že by na policistu tato osoba chtěla touto zbraní zaútočit. Další možností odebrání zbraně je v případě aktivního útoku na policistu. Zde je vhodné použít adekvátních donucovacích prostředků ke splnění účelu sledovaného zákonem, byť i například hrozbu namíření střelnou zbraní.

Na prvním místě je vždy bezpečnost policistů a nezúčastněných osob. Je třeba zachovat správnou vzdálenost, využít vhodných krytů a adekvátní rozestavení policejní hlídky. V zásadě rozlišujeme dvě situace:

- a) Osoba má zbraň v ruce – v tomto případě použijeme výzvy např. „Policie! Jménem zákona stůjte, nehýbejte se nebo střelím! Pomalu položte zbraň! Odstupte a ruce dejte od těla“ (Vágner & Tesárek, 2007).

- b) Osoba má zbraň ukrytou v oděvu nebo na sobě – v tomto případě zbraň odebereme až při poutání v rámci osobní prohlídky. Neustále je třeba mít na paměti, že existuje jistá přítomnost u jakéhokoliv delikventa, že u sebe nějakou zbraň může mít (Vágner & Tesárek, 2007).

2.2.6 Povelové techniky

Dle Černého (2007) je veliký důraz při výcviku policistů v rámci základní odborné přípravy kladen na naučení základních povelů. Je nutností znát je nazpaměť, automaticky používat a v případě potřeby přizpůsobovat dané situaci ve výkonu služby. Ze zákona o Policii ČR je policista povinen prokázat svou příslušnost k policii mimo jiné ústním prohlášením „POLICIE“, pokud ovšem povaha nebo okolnosti úkonu tomuto nebrání. Dále uvedu pravidla, podle kterých by se měl policista řídit:

- Povel je třeba dávat rozhodným a nekompromisním hlasem. Důraz klademe na zřetelnost, úsečnost, autoritativnost a dostatečnou hlasitost.
- Výzva musí mít formu rozkazu a ne otázky nebo oznámení. Nesmíme vzbuzovat dojem nerozhodnosti a váhavosti.
- Povel nesmí přejít v diskusi se zatýkaným člověkem.
- Vyvarujeme se používání neuskutečnitelných a nesmyslných hrozeb – nebezpečí zbytečné provokace pachatele.
- Povel následují bezprostředně po sobě – delikvent musí být plně zaměstnán vykonáváním příkazů, aby nehrozilo promyšlení útoku, nebo útěku z jeho strany.
- Osobám zjevně starším 15 let vykážeme, nebo příkazy formulujeme v infinitivu, vyvarujeme se rovněž urážlivých a vulgárních výrazů a nesnižujeme důstojnost pachatele (Černý, 2007).

2.2.7 Výzva s výstrahou

Ze zákona č.273/2008 Sb., o Policii ČR je jednoznačně stanovena povinnost použít výzvy s výstrahou, kterou je policista nucen splnit. Rovněž jsou stanoveny výjimky v tomto zákoně, kdy není nutnost výzvy použít. Výzva policisty poskytuje osobám, proti kterým by budoucí služební zákrok mohl směřovat, možnost samostatně upustit od protiprávního jednání. Jinak řečeno, uposlechnutím výzvy policisty bude dosaženo cíle služebního zákroku i bez jeho realizace a současně tak i bez výraznějšího zásahu do sféry občanských práv a svobod pomocí donucovacích prostředků. Podle

Vágnera & Tesárka (2007) výzva policisty musí být efektivní a vyhovovat následujícím požadavkům:

- Z výzvy musí být zřejmé, kterému občanovi nebo skupině občanů je určena.
- Policejní výzva musí obsahovat naprosto jednoznačnou formulaci požadavku, kterého se má oslovená osoba zdržet nebo co má splnit.
- Součástí výzvy by měla být rovněž informace o tom, jaký bude postup policisty v případě, že výše uvedený požadavek nebude splněn.
- Výzva musí být pro občany, kterým je určena, slyšitelná a srozumitelná.
- Policista musí mít neustále na paměti, že jeho zákonný postup mohou zaznamenat i případní svědci.
- Celá výzva s výstrahou bude vypadat např. takto: „Jménem zákona, zanechte svého protiprávního jednání, nebo bude použito donucovacích prostředků.“

2.3 Zákrok proti osobám pod vlivem alkoholu nebo drog

Zrychlení životního tempa, růst nezaměstnanosti, urbanizace, společenský tlak na intenzivní výkony a anonymita představují pro člověka zátěžové faktory a stres, který je třeba nějakým způsobem zvládat. K tomu samozřejmě lze užít relaxační techniky, fyzické a duševní aktivity, jejichž pomocí se nepříjemné zážitky dají oslabit nebo vytěsnit. Snaha o co nejrychlejší odstranění stresu a navození příjemných pocitů mívá za výsledek fakt, že lidé čím dál tím více vyhledávají a užívají různé návykové látky – drogy. Matoušková & Spurný (2004) rozdělují omamné a psychotropní látky podle účinku na:

- Alkohol – nejběžnější a nejčastější návyková látka, působí značné uvolnění, mnohdy změnu chování.
- Opiáty (heroin) – působí útlum, otupělost, velikou fyzickou i psychickou závislost.
- Halucinogeny (marihuana, LSD) – u marihuany pocity mírné euforie až po halucinace. U LSD změny vnímání barev a světla, halucinace, zvýšená intenzita smyslového vnímání.
- Stimulační drogy (extáze, kokain, pervitin) – uvolnění, pocit dostatku a energie, výrazné smyslové vnímání, poruchy sebeovládání.
- Organická rozpouštědla a těkavé látky – zrakové halucinace, otupělost, dezorientace.

V případě zákroku proti osobě pod vlivem alkoholu nebo drog je samozřejmostí v první řadě chránit si svoje vlastní zdraví používáním ochranných prostředků (především rukavic). Podle Náchodského (1993) jednáme z pozice autority, jasně a zřetelně formulujeme pokyny a volíme intonaci hlasu bez emočního zabarvení. Snažíme se zabránit zbytečným slovním výměnám. Kontrolujeme své neverbální projevy (možnost zbytečného vyprovokování agrese), udržujeme oční kontakt, zachováváme klid a obezřetnost a v neposlední řadě registrujeme případné změny chování osoby, abychom byli schopni pohotově reagovat. Špatně provedený zákrok může policistu poznamenat do konce života. Zvláště v dnešní době je nebezpečí přenosu nemoci velmi vysoké. Existují specifika zákroků proti těmto osobám, a to:

- Hmaty, chvaty, kopy a údery, obušek a slzný plyn bývají ve většině případů méně účinné, prodlužují služební zákrok a silnějšímu delikventovi dávají možnost účinného odporu (Vágner & Tesárek, 2007).
- Použití slzného plynu může spíše než delikventa paralyzovat policistu. Na silně podnapilé osoby slzný plyn zpravidla vůbec neúčinkuje (Vágner & Tesárek, 2007).
- Při prohlídce těchto osob je třeba mít na paměti, že drogy nebo předměty k jejich aplikaci může mít osoba při sobě (Vágner & Tesárek, 2007).
- Alkohol a drogy nemusí vždy snižovat sílu pachatele a jeho bojové schopnosti, právě naopak – alkohol a drogy snižují práh bolestivosti a někteří jedinci jsou schopni překonat bolest i značné intenzity (Vágner & Tesárek, 2007).
- V případě neúčinnosti obvyklých donucovacích prostředků policisté použijí hrozbu namířenou střelnou zbraní (Vágner & Tesárek, 2007).

Hrozba namíření střelnou zbraní může mít v některých situacích i opačný efekt a delikventa vyprovokuje. V takovém případě je bezpodmínečně nutné situaci uklidnit a vyžádat si posily, se kterými je už možno služební zákrok úspěšně dokončit (Náchodský, 1993).

2.4 Zákrok proti ozbrojenému pachateli

Nejvážnější situace nastává v případě, když se policista střetne s ozbrojeným pachatelem. V rámci základní odborné přípravy je rozboru těchto situací věnováno značné množství času a tyto situace se rozebírají z taktického i právního hlediska. Ovšem žádný policista nedokáže přesně odhadnout, jak v těchto situacích zareaguje.

Simulovaný útok ozbrojeného pachatele často odhalí vážné taktické nedostatky budoucích absolventů a dává možnost na nich zapracovat, opravdové situace v terénu se však nikdy nevyrovnejí. Policista vždy musí v případě zákroku proti nebezpečnému pachateli uvážit, jestli jeho schopnosti a momentální situace postačí k úspěšnému dokončení zákroku. Ve chvíli, kdy by přímý útok ozbrojeného pachatele ohrozil zdraví nebo život některého ze zakročujících policistů, je nutné okamžitě použít zbraně takovým způsobem, aby se policista co nejúčinněji chránil před útokem pachatele.

Zásady zákroku proti ozbrojenému pachateli:

- Kontrola situace a znemožnění případného útěku nebo útoku pachatele.
- Dodržování bezpečné vzdálenosti a krytí zakročujících policistů, využívání ochranných balistických pomůcek.
- Křížové jištění policistů – eliminace případného zranění.
- Zajišťování výhody taktických podmínek střetnutí – policisté se snaží o co nejlepší výchozí pozice a početní převahy.
- Včasné ohlášení situace radiostanicí dozorcímu.
- Rychlá evakuace všech nezúčastněných osob z místa zákroku (pachatel by se mohl pokusit některou z nich využít jako rukojmí, při použití střelné zbraně hrozí jejich zasažení) (Hrazdíra, 1996).

V případě, že je zákrok úspěšný, pachatel se na výzvu policisty vzdá, následuje spoutání pachatele, odebrání zbraně, odebrání věci a prohlídka osoby.

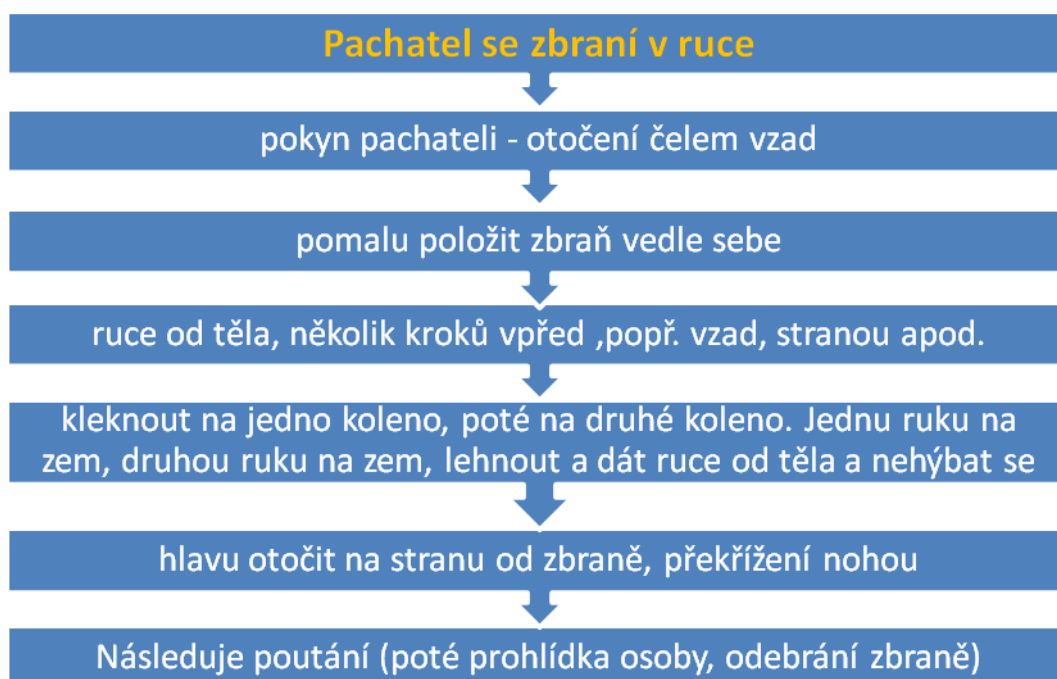

Schéma 1. – zákrok vůči pachateli se zbraní v ruce

Výše uvedené schéma stručně popisuje činnost policisty v případě střetu s nebezpečným pachatelem disponujícím zbraní v ruce. Dílčí kroky se mohou lišit v závislosti na terénu místa zákroku (místnost nebo otevřené prostranství). V podstatě je ale nutné mít situaci za každou cenu pod kontrolou, a to jak pachatele, tak i vnější vlivy, které mohou zákrok narušit (další pachatel, nezúčastněná osoba).

2.5 Použití vybraných donucovacích prostředků

V první kapitole bylo taxativně vymezeno, co jsou to donucovací prostředky a které to ze zákona č. 273/2008 Sb. o Policii ČR konkrétně jsou. Rovněž bylo uvedeno, které konkrétní DP se nejčastěji používají ve výkonu služby po absolvování základní odborné přípravy. Tyto DP (hmaty, chvaty, kopy a údery, použití obušku, slzotvorného prostředku, úderu střelnou zbraní, hrozbu namířením střelné zbraně, varovného výstřelu a pout) je nutné umět perfektně používat, dokázat vyhodnotit adekvátnost použití jednotlivých DP a znát právní hlediska použití. Není vždy jednoduché ve stresové situaci vhodně reagovat a přitom zbytečně nezpůsobovat újmu na zdraví. Jsou ale i situace, kdy je v rámci nutné obrany nebo krajní nouze žádoucí DP použít intenzivněji a mnohdy s následky pro pachatele. Je v zájmu všech lidí tyto dva termíny (nutná obrana a krajní nouze) perfektně znát.

Definice nutné obrany:

„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací přímo hrozící nebo trvajícím útok na zájem chráněný trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o nutnou obranu, byla-li obrana zcela zjevně nepřiměřená způsobu útoku“ (§ 29 zákona č 40/2009 Sb., Trestní zákoník).

Definice krajní nouze:

„Čin jinak trestný, kterým někdo odvrací nebezpečí přímo hrozící zájmu chráněnému trestním zákonem, není trestným činem. Nejde o krajní nouzi, jestliže bylo možno toto nebezpečí za daných okolností odvrátit jinak anebo způsobený následek je zřejmě stejně závažný nebo ještě závažnější než ten, který hrozil, anebo byl ten, komu nebezpečí hrozilo, povinen je snášet“ (§ 28 zákona č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník).

2.5.1 Zákoné důvody pro použití DP

Budoucí absolventi základní odborné přípravy musí perfektně znát zákoné důvody pro použití DP. V předmětech Právo a Použití donucovacích prostředků

je značná část výuky věnovaná právě této problematice. Existují povinnosti před, při a po použití donucovacích prostředků, které je žádoucí svědomitě dodržovat a vyhnout se tím nepříjemným problémům jak ze strany pachatele, proti kterému byly donucovací prostředky použity, tak ze strany nadřízených a Generální inspekce bezpečnostních sborů, jež se zabývá pochybeními jednotlivých příslušníků policie ČR při používání DP a zbraně.

Donucovací prostředky je policista **oprávněn použít** k ochraně bezpečnosti:

- Své osoby.
- Jiné osoby.
- Majetku.
- Veřejného pořádku (§ 53/1 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky).

Použití DP má formu přímého donucení. Uplatňuje se tedy v případech, kdy osoba klade odpor, přičemž ve většině případů půjde o aktivní odpor (násilím je bráněno policistovi v provedení zákroku). Pokud se bude jednat o pasivní odpor (osoba odmítá splnit oprávněný pokyn policisty), použití DP je rovněž možné. Policista o použití druhu DP rozhoduje sám podle svého správného uvážení a vyhodnocuje oprávněnost dle:

- Stupně společenské nebezpečnosti.
- Způsobu útoku nebo ohrožení.
- Důležitost chráněného zájmu.
- Místa zákroku.
- Zmírnění či odstranění následků narušení veřejného pořádku.
- Počtu osob dopouštějící se protiprávního jednání.
- Počtu zakročujících policistů.
- Dosažení účelu sledovaného zákrokem (Vágner & Tesárek, 2007).

Povinnosti před použitím DP

Policista před každým použitím DP, je-li to s ohledem na dané okolnosti možné, situaci řeší nejprve vysvětlením, poté upozorněním na dané skutečnosti a následně osobě domluví. Až poté, co veškerá snaha byla neefektivní, policista užije odpovídající výzvy.

Před použitím DP je policista povinen vyzvat osobu, proti níž zakročuje, aby upustila od protiprávního jednání s výstrahou, že proti ní bude použito DP. Od výzvy

s výstrahou lze upustit jen v případech, kdy je ohrožen život nebo zdraví osoby (nikoliv však majetek) a zákrok nesnese odkladu (§ 53/2 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky). Během vykonávání modelových situací v rámci základní odborné přípravy (vstup do obydlí, identifikace domácího násilí, zákrok proti ozbrojenému pachateli apod.) je vždy bezpodmínečně nutné použít výzvy (vyjma případů, kdy lze od výzvy upustit). Výzva je také jedním z povinných bodů při závěrečných zkouškách. Opomenutí takto důležité věci má za následek hodnocení nevyhovující a opakování zkoušky. V reálných situacích ve výkonu služby toto opomenutí může mít za následek trestní stíhání policisty.

Povinnosti při použití DP

Pokud se policista dostává do situace, kdy už je jisté použití donucovacích prostředků, volí takový, který umožní dosažení účelu sledovaného zákrokem a přitom je nezbytný k překonání odporu nebo útoku osoby, proti níž zakročuje (§ 53/3 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky). Dále dbá na to, aby nezpůsobil osobě újmu zřejmě nepřiměřenou povaze a nebezpečnosti jejího protiprávního jednání (§ 53/5 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky). Při výcviku použití donucovacích prostředků je kladen důraz na správné používání DP. Kupříkladu pouta nelze použít jinak, než pro poutání osoby (je nepřipustné použití úderu pouty, protože pro tento účel nebyly vyrobeny a mohou osobě způsobit tržná zranění). Poté, co pominou důvody pro použití DP, policista je nadále nesmí použít.

Povinnosti po použití DP

Aby došlo ke správnému dokončení zákroku, policista plní povinnosti, které vyplývají ze zákona o PČR (§ 57 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky).

- Poskytnutí zraněné osobě první pomoc (provedení prvotního zdravotnického ošetření ze strany policisty) – nesmí být ovšem zmařen účel zákroku a nesmí být policista nebo jiná osoba ohrožena.
- Zajistit lékařské ošetření přivoláním lékařské pomoci, případně dovézt k lékaři osobu služebním vozidlem.

Jestliže se policista dostane do situace, kdy musí rozhodnout o tom, zda nejprve poskytne první pomoc anebo dokončí zákrok, musí přihlídnout zejména k těmto okolnostem:

- Povaha zranění osoby.

- Závažnost zákroku.
- Následky, které mohou nastat, nebude-li zákrok úspěšně dokončen.
- Změny chování osoby, a to v důsledku jejího zranění (Náchodský, 1993).

Policista je povinen poskytnout pomoc při každém, i drobnějším zranění, pokud zjistí, že k němu došlo důsledkem použití DP. Skutečnost, že je osoba zraněná, zjišťuje policista na základě objektivních známek (zjevným krvácením), případně též dotázaním se osoby, zda došlo ke zranění. Lékařské ošetření je policista povinen zajistit pouze tam, kde půjde o takové zranění, které je vyžaduje. Musí tak učinit vždy, když o to zraněná osoba požádá. Tyto uvedené opatření nemusí policista učinit bezprostředně po použití DP, ale teprve v okamžiku, kdy to okolnosti dovolí, přičemž ale poskytnutí první pomoci a zajištění lékařského ošetření je nutné brát jako povinnost, jejíž splnění má přednost před jinými (Náchodský, 1993).

U každého zákroku, při kterém bylo použito DP (nebo zbraně), je policista povinen bezodkladně ohlásit svému nadřízenému a sepsat o něm úřední záznam s uvedením důvodu, průběhu a výsledku jejich použití (zákon. č. 273/2008 Sb., o Policii ČR).

Zvláštní omezení pro použití DP

V případě zákroku proti zjevně těhotné ženě, osobě zjevně vysokého věku, osobě se zjevnou tělesnou vadou nebo chorobou nebo osobě zjevně mladší 15 let policista nesmí použít kromě hmatů a chvatů žádný jiný druh DP vyjma případů, kdy útok takových osob by bezprostředně ohrožovalo život nebo zdraví policisty, jiné osoby, hrozila by větší škoda na majetku a nebezpečí by nešlo odvrátit jinak (§ 58 zákona č. 273/2008 Sb., o PČR).

2.5.2 Použití hmatů, chvatů, kopů a úderů

Podle Musila (1997) tyto donucovací prostředky policista použije zejména k překonání pasivního a aktivního odporu. Konkrétně hmaty a chvaty je žádoucí používat, když osoba klade pasivní odpor a pokud začne klást aktivní odpor, je možné použít i kopů a úderů. Ty je možno použít i při navolňování (vychýlení z rovnováhy, způsobení přiměřené bolesti za účelem zdárného dokončení zákroku) pachatele za předpokladu, že jej nelze jinak donutit přestat klást ať už aktivní nebo pasivní odpor.

- **Hmatem** rozumíme úchop či uchopení jiné osoby, která klade pasivní odpor, svou rukou např. za účelem jejího odvedení z určitého místa, kde ohrožuje život,

zdraví nebo majetek. Pokud osoba začne klást aktivní odpor, policista použije jiných DP (Kluz, 1996).

- **Chvaty** jsou zpravidla bolestivé úchopy, které policista použije, je-li napaden útočником, jehož sílu nemůže přemoci, nebo uchopí-li jej útočnik tak, že se nemůže vyprostit. Lze je použít také při odvádění či předvádění osob, kdy v úvahu připadá nejčastěji nasazení různých pák (páka na prsty, zápěstí, palec, loket apod.). Chvaty lze použít ve většině případů toliko proti osobě, která klade aktivní odpor (Kluz, 1996).
- **Údery a kopy.** Úder je velmi nebezpečný donucovací prostředek, který je veden na citlivá místa a při větším použití síly může být někdy i smrtelný. Použitím některých úderů můžeme útočníka přivést do bezvědomí. Např. prostřednictvím úderů malíkovou hranou můžeme útočníka vyřadit z boje tím, že úder vedeme na dlouhé kosti, jako jsou kosti pažní, klíční, loketní, vřetenní, holenní, stehenní apod. Měkkou částí okraje dlaně může policista zasáhnout útočníka do brady. Nezpůsobí mu vážnější zranění, ale otřesem nervového systému jej zbaví odvahy a získá si patřičný respekt. Použití úderů bude zpravidla přicházet v úvahu souběžně s chvaty. Kopy jsou vlastně druhem úderů. Rozdíl je pouze v tom, že údery vedeme rukama, kdežto kopy nohama. Kopy vedeme jako všechny údery na citelně zranitelná místa útočníka, zpravidla mezi nohy, pod koleno, do holenní kosti, do břicha, do zevního nebo vnitřního kotníku. Při ohrožení života lze připustit kop do hlavy, do páteře nebo do žaludku (Musil, 1997).

2.5.3 Použití obušku a jiného úderného prostředku

Jako jiné úderné prostředky chápeme různé druhy tonf (obušek s příčnou rukojetí) a teleskopických obušků. Ty slouží především k překonávání aktivního odporu osoby a fungují i jako prodloužená ruka policisty při vynucování splnění právní povinnosti za použití síly. Je třeba si zároveň uvědomovat, že se tyto DP nesmí používat na choulostivé části těla, kterými jsou hlava, krk, břicho, ledviny a rozkrok (Hotovec, 1996).

Jako ideální se podle Firsta, Štajtenského a Fojtíka (1996) jeví použití obušků k:

- a) Zabránění rvačkám a narušování veřejného pořádku,
- b) zajišťování vlastní bezpečnosti nebo jiné osoby před protiprávním útokem, který bezprostředně hrozí, trvá, nebo podle všech známek bude pokračovat,

- c) k provádění eskort osob, které kladou odpor,
- d) zabránění násilnému vstupu nepovolaných osob do chráněných nebo střežených objektů nebo na místa, kam je vstup zakázán.

Existuje jistá problematika použití teleskopických obušků a obyčejných standardních obušků a tonf, kdy k dotazům instruktorů v roce 2011, týkajících se nutnosti provádění výcviků na oba druhy úderných prostředků, vyšlo stanovisko od vedoucího odboru vzdělávání policistů pana plk. Mgr. Petra Sobotoviče (2011), a to:

- a) Policista byl vycvičen v rámci základní odborné přípravy k používání obušku (tonfy), jejíž uchopení do ruky je prováděno stejným způsobem jako u teleskopického obušku (vyjma uchopení tonfy za příčnou rukojeť). Údery vedené tonfou jsou totožné s údery teleskopickým obuškem. Hlavním rozdílem je možnost skladnosti teleskopického obušku a materiály, ze kterých jsou oba úderné prostředky vyrobeny, nikoliv podmínky jejich použití. Mimoto má teleskopický obušek značnou psychologickou výhodu už při tasení díky kovovému zvuku, který vydává.
- b) Z pohledu práva je existující výcvik k použití obušku využitelný a dostatečný pro vycvičení policistů k použití všech typů obušků (teleskopický, gumový, tonfa). Všechny tyto prostředky se používají obdobným způsobem a slouží k obdobnému účelu – tupému úderu. Zákon nečiní rozdíl mezi obuškami z hlediska použití, ani z hlediska výcviku. Není proto třeba za účelem vycvičení policistů ve smyslu § 51 zákona o Policii ČR k použití výše uvedených úderných prostředků, vytvářet nový výcvikový systém.

2.5.4 Použití pout a problematika poutání osoby

„Pouty se rozumí všechny druhy pout, včetně pout připevněných k poutacímu pásu“ (Kluz 1996). Příkládají se nejčastěji na obě ruce osoby, způsob poutání a druh pout používá policista dle vzniklé situace a chování osoby. Pouta se používají zejména k omezení osobní svobody nebo při eskortě osoby, jestliže se k tomuto služebnímu úkonu osoba aktivně nebo pasivně brání. Policista je oprávněn použít pouta ke spoutání osob:

- a) Zajištěných (osoby podezřelé ze spáchání přestupku nebo jiného správního deliktu. Řídí se zákonem o PČR).

- b)** Zadržených (osoby obviněné nebo podezřelé ze spáchání trestného činu za účelem přezkoumání podmínek vzetí do vazby. Řídí se trestním řádem.).
- c)** Zatčených (osob, na něž byl vydán zatykač).
- d)** Dodávaných do výkonu trestu odnětí svobody.
- e)** Převzatých policistou k provedení procesních úkonů z vazby nebo výkonu trestu odnětí svobody (dle § 54 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky).

Největším rozdílem mezi použitím pout dle § 52 písm. p) zákona č. 273/2008 Sb. (použití donucovacích prostředků) a výše uvedeného § 54 téhož zákona (použití pout a prostředků k zamezení prostorové orientace) je fakt, že v případě § 54 se nepíše úřední záznam o použití pout jako donucovacího prostředku. Ovšem pokud se situace vyhrotí a je nutno použít donucovacích prostředků, použije policista pout dle § 52, což se stává ve většině případů.

Problematika poutání osoby je závažným tématem, kterému je ve výcviku používání donucovacích prostředků v rámci základní odborné přípravy věnována poměrně značná část hodin. V úvodních hodinách je výcvik kladen na techniky používání pout, především v jakých polohách je možno osobu poutat. Po zvládnutí technik poutání se nacvičuje použití pout ve výkonu služby v jednotlivých modelových situacích.

Nezbytnou součástí poutání osoby je také právní vědomí a schopnost odhadnout, za jakých okolností je možno pouta osobě přiložit. Zákonné důvody si podrobněji uvedeme k následující kapitole, která bude věnovaná rozboru donucovacích prostředků vyučovaných v rámci výcviku základní odborné přípravy. V praxi se podle publikace Kluzé (1996) setkáme se dvěma druhy poutání osoby a to:

- a)** Poutání osoby v poloze ve stoje.
- b)** Poutání osoby v poloze vleže.

Ruce se poutají zpravidla vzadu (zákon nerozlišuje způsoby vpředu a vzadu). Z taktického hlediska je výhodnější osobu takto poutat, byť už jen kvůli bezpečnosti policistů. Od začátku do konce zákroku je žádoucí sledovat ruce pachatele, a tím vyloučit případné nebezpečí útoku skrytou zbraní. Pachatel se dále může pokoušet o odvedení pozornosti za účelem útoku. Z tohoto důvodu by měl být kontakt s pachatelem (samotný úkon poutání) co nejkratší. Policista by při zákroku (pokud je zákrok vykonáván ve dvoučlenné hlídce) nikdy neměl zůstat osamocen a nepoutat pachatele

bez jištění kolegy. Spoutaný pachatel nesmí nikdy zůstat bez dozoru a pouta je třeba neustále kontrolovat, aby se minimalizovalo riziko možného útěku pachatele. Z taktického hlediska rovněž volíme vhodné místo, čas a průběh zákroku. Je třeba dohodnout se předem na rozdělení úloh a počítat s různými variantami vývoje situace při poutání. Nedílnou součástí bezproblémového poutání osoby je používání pout, která jsou v bezvadném stavu a funkční (Kluz, 1996).

Oproti poutání osoby v poloze ve stoje se používá poutání osoby v poloze vleže hlavně v situacích, kdy poutaná osoba klade ať už pasivní nebo aktivní odpor, nespolupracuje, neposlouchá příkazu policisty a nedbá výzev. V každém případě poutání osoby v poloze vleže použijeme proti „**nebezpečnému pachateli**“. Pod tímto pojmem se dle zák. č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku rozumí:

- pachatel trestného činu, pachatel, který znovu spáchal zvlášť závažný zločin (ač byl již pro takový, nebo jiný zvlášť závažný zločin, potrestán, jestliže závažnost zvlášť závažného zločinu je vzhledem k takové recidivě a ostatním okolnostem případu vysoká, nebo možnost nápravy pachatele je ztížena. (§ 14/3 tr. zákoníku).
- Pachatel některého z trestných činů uvedených v § 88/4 tr. zákoníku (např. vražda, zabití apod.).
- Pachatel zločinu, který byl policistou při jeho páchání přistižen.
- Pachatele úmyslného trestného činu, o němž vyjde najevo, že je ozbrojen střelnou zbraní.
- Pachatele úmyslného trestného činu, k jehož stíhání nás zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva.
- Vězně na útěku (splňující podmínky v předchozím bodě).
- Vojenského zběha, nebo jinou vojenskou osobu, která byla označena jako nebezpečná orgány vojenské policie.
- Osoba, která byla policistovi, jako nebezpečný pachatel výslovně označena jeho nadřízeným funkcionářem, nebo příslušným orgánem (soudy, státní zastupitelství).
- Osobu, kterou si policista za nebezpečného pachatele označí sám.

Při poutání nebezpečného pachatele je bezpodmínečně nutné dodržovat taktické zásady zákroku. Zanedbání může mít za následek ohrožení zdraví a života policisty.

Jistá výhoda vyplývá z polohy pachatele (při poutání vleže), ovšem nikdy se nelze spoléhat jen na to, že když je na zemi, není schopen překvapivého útoku. Ve výcviku základní odborné přípravy poutáním osoby v poloze vleže končí téměř všechny nacvičované situace, kdy osoba klade aktivní nebo pasivní odpor. Poutání s asistencí druhého policisty je popsáno v modelové situaci č. 5 v následující kapitole.

2.5.5 Použití hrozby namíření střelnou zbraní, úderu střelnou zbraní a varovného výstřelu

Tyto donucovací prostředky jsou považovány za neúčinnější a jejich použití předchází téměř ve všech případech zákonná výzva. Rovněž jejich použitím vzniká policistovi i pachateli značná psychická zátěž, a proto jsou ve výcviku použití zbraně v rámci základní odborné přípravy začleněny situace, kdy policisté při prohlídkách domů, zajišťování pachatele apod. musí dokázat rychle a správně reagovat na náhlé změny situace. Získání správných návyků zde platí dvojnásob, protože chyby se při používání zbraně netolerují (Hrazdíra, 1996).

- a. Použití hrozby namíření střelnou zbraní** – užití tohoto druhu DP policista použije v případech, kdy je bezprostředně ohrožena jeho bezpečnost, nebo bezpečnost jiné osoby. Funguje jako ochrana před nebezpečným útokem, který bezprostředně hrozí, trvá nebo bude pokračovat. Rovněž v případě zabránění násilného vstupu nepovolaných osob do chráněných objektů nebo prostorů. Vždy policista použije zákonné výzvy! Pokud hrozí nebezpečí z prodlení, od výzvy policista může upustit (Hrazdíra, 1996).
- b. Použití úderu střelnou zbraní** – jedná se o velmi razantní DP. Policista je jej oprávněn použít v sebeobraně situaci, nebo pokud je ohrožen život a zdraví jiné osoby a účelu nelze dosáhnout jiným způsobem. Úderu střelnou zbraní nelze použít, pokud má policista zasunut náboj v nábojové komoře. Výjimka je v případě krajní nouze a nutné obrany. Ve výcviku základní odborné přípravy se tento DP trénuje minimálně a dává se přednost jiným a účinnějším DP (Hrazdíra, 1996).
- c. Varovný výstřel** – tento DP je vůbec nejdůležitější a policista by měl vždy uvážit, zda je opravdu nutné jej použít a účel sledovaný zákrokem by nešel úspěšně dosáhnout jiným DP. Působí jako značná psychická zátěž pro policistu a

osobě, proti které je varovný výstřel použit signalizuje varování, že pokud neuposlechne výzvy, může následovat mířená střelba (Hrazdára, 1996).

Výše uvedené DP jsou nacvičovány v taktické přípravě v rámci střelecké přípravy a vzniklé situace, které se natáčejí, jsou poté důkladně rozebrány instruktory. Psychické reakce (pozitivní i negativní) na vznik náhlých situací jsou rovněž rozebrány. Budoucí absolventi ovšem musí mít vždy na paměti, že v reálné situaci žádný specifický návod (z důvodu rozmanitosti situací), jak situaci vyřešit, nedostanou a taky musí mít na paměti fakt, že v ruce mají ostrou zbraň, která může zabít, na rozdíl od maket zbraní v taktických hodinách používaných, které mají jako střelivo barevné projektily. Nacvičované situace je proto třeba považovat za situace v reálném prostředí a k tomu taky směřuje snaha instruktora.

3 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je na základě dostupných teoreticko-metodologických poznatků vytvořit zásobník modelových situací, využitelný pro budoucí absolventy základní odborné přípravy policistů ČR, jakož i pro další složky, které se podílejí na ochraně obyvatelstva a zajištění bezpečnosti.

4 Metodika

Předkládané modelové situace byly vybrány na základě osobních zkušeností získaných během půlročního výcviku v rámci ZOP Policistů ČR a informací získaných prostřednictvím dotazů a pozorování. Nejčastěji jsem se dotazoval ústní formou a to pana kpt. Mgr. Radima Čecha a kpt. Mgr. Pavla Čajana, kteří jsou instruktory předmětu použití donucovacích prostředků v rámci ZOP policistů ČR v Brně. Výběr vhodných modelových situací jsem konzultoval právě s nimi. Problematiku taktiku zákroku se služební zbraní u modelové situace č. 6 jsem podrobně prodiskutoval s lektorem předmětů střeleb a taktiky zákroků se služební zbraní panem kpt. Mgr. Martinem Malínkem. Figurantem pro dokumentaci modelových situací byl nstržm. Michal Dvořák. Druhým členem zakročující hlídky byl stržm. Jan Polák. Fotografie byly pořízeny fotoaparátem Canon PowerShot G1 X. Fotografování probíhalo v tělocvičně VPŠ MV v Brně.

5 Výsledky

Následující kapitola popisuje vybrané situace, které se v rámci základní odborné přípravy nacvičují a které nejreálněji vystihují zákrok v praxi. Nelze se ovšem spoléhat jen na rutinní nácvik těchto situací, ale je třeba být schopen variabilně reagovat na změny reakce pachatele, jeho fyzické a psychické schopnosti a v neposlední řadě i možnosti v místě zákroku. Popisované modelové situace jsou vytvořeny tak, že má policista ve všech případech převahu, pachatel neklade aktivní ani pasivní odpor a poslouchá pokynů policisty. Poznatky z teoretické části práce jsou ve výsledkové části využity tak, aby byly dodrženy jak taktické zásady, tak legitimita zákroků.

5.1 Modelová situace č. 1 – poutání osoby v poloze vestoje

Následující modelová situace popisuje poutání osoby v poloze vestoje. Podle Kluze (1996) je nejrizikovějším krokem poutání bezpochyby spoutání druhé ruky. V tento moment, pokud policista správným způsobem nedrží pouta, může dojít k vytržení z ruky a z pout se stává zbraň, která je schopna způsobit značná tržná poranění zejména v oblasti hlavy. Proto v rámci základní odborné přípravy představuje poutání velkou část výcviku z důvodu, aby tento úkon zbytečně netrval dlouho

- *Udržování bezpečné vzdálenosti, aby případný útok nepřekvapil policistu.*
- *Vytažení pout z pouzdra.*
- *Levou rukou policista pevně uchopí zápěstí poutané osoby.*
- *Následuje dávání pokynů osobě typu: „přitiskněte hrudník na zeď, rozkročte nohy, levou ruku dejte na záda, pravou od těla, hlavu otočte na levou stranu“.*
- *Neustále je třeba mít na paměti možnost útoku ze strany poutané osoby.*

Obrázek 2. – příprava k poutání

V případě, že při poutání v poloze vestoje osoba začne klást ať už aktivní nebo pasivní odpor, je nutností osobu situovat do polohy na břicho s rukama za zády a provést poutání v této poloze, kterou následně popíši v další modelové situaci.

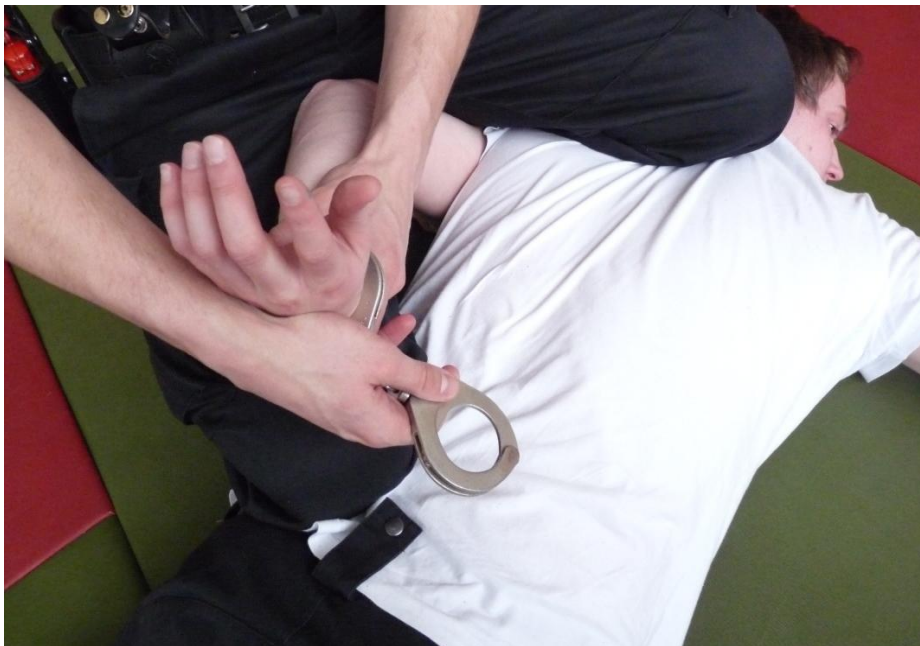
Obrázek 3. – poutání

- *Po přiložení pout na levou ruku následuje poutání pravé ruky.*
- *Policista pevně uchopí střed mezi oky pout tak, aby v případě kladení odporu mohl pomocí pout způsobit osobě bolest (zatáhnutím za pouta) a eliminovat tak odpor. Hlava osoby je otočena na stranu, od které nebude mít možnost sledovat poutání druhé ruky, aby neměla přehled v nejrizikovější situaci během poutání.*
- *Následně policista uchopí levou rukou pravou ruku osoby a nasadí pouta na pravou ruku osoby.*
- *Jakékoliv časové prodlevy jsou nežádoucí.*

5.2 Modelová situace č. 2 – poutání osoby v poloze vleže

Obrázek 4. – příprava k poutání osoby v poloze vleže

Obrázek 5. – Detailní přiložení pout na levou ruku osoby

- *Po poslechnutí výzvy osoby, aby zalehla na zem, ruce dala od těla dlaněmi vzhůru a otočila hlavu na druhou stranu od policisty, policista zaklekává osobu oběma koleny tak, aby zakleknutím vytvořil takový tlak, že osoba není schopná odporu.*

- *Levé koleno zakleává oblast ramene a šije, druhým kolenem vytváří tlak na bederní část.*
- *Levou ruku osoby zafixuje o své pravé stehno a levou rukou jí pevně přidržuje. Policista vytahuje pravou rukou z pouzdra pouta a přikládá je na levou ruku osoby.*

Obrázek 6. – poutání pravé ruky osoby

- *Po spoutání levé ruky policista vyzve osobu, aby přiložila na záda pravou ruku.*
- *Levou rukou uchopí policista pravou ruku osoby a pouta přiloží.*

Pokud by osoba začala během poutání klást odpor, policista jednoduše uchopí oběma rukama (ať už je první ruka spoutaná nebo ne) levou ruku osoby a provede páčení a způsobí poutané osobě bolest, která je nutná k eliminování tohoto odporu. Pokud by bylo zjevné, že se osoba bude schopna postavit, je žádoucí použít adekvátní donucovací prostředky k odvedení případného útoku. Není vyloučeno v případě poutání nebezpečného pachatele v této situaci reagovat vytažením služební zbraně a následně ji namířit na tuto osobu. Je diskutabilní, zda bychom měli poutat nebezpečného pachatele a vůbec agresivního pachatele, u kterého je zjevné, že bychom poutání nemuseli úspěšně dokončit. Poutat bychom jej proto bez posil neměli a je na místě celou

skutečnost ihned ohlásit dispečinku, udat přesnou polohu a dle pokynů např. sledovat tuto osobu.

5.3 Modelová situace č. 3 – svedení za hlavu po nástupu zezadu

Modelová situace č. 3 popisuje svedení pachatele za hlavu vzad s nástupem zezadu. Jedná se o situaci, kdy je využito momentu překvapení a pachatel nestihne zareagovat. Jelikož však pachatel nemá oční kontakt s policistou, moment překvapení není až tak zásadní jako u následující modelové situace.

- *Využití momentu překvapení ze strany policisty tichým přiblížením zezadu k pachateli.*
- *Uchopení hlavy pachatele pevně oběma rukama.*
- *Hlava je fixovaná mezi předloktím.*
- *Pomocí páky (zápěstí, lokty zapřené o lopatky) policista stahuje pachatele k zemi.*

Obrázek 7. – úchop za hlavu a vychýlení pachatele

S ohledem na tuto a následující modelovou situaci, kdy policista zakročuje sám, je žádoucí, aby byl dobře fyzicky vybaven. Zezula (1996) ve své publikaci uvádí, že kondiční příprava studentů komplexně působí na všechny pohybové schopnosti vlivem různorodých cvičení a umožňuje všestranný pohybový rozvoj jedinců. Tělesná

kondiční příprava je zaměřena na rozvoj pohybových dovedností potřebných k úspěšnému plnění výkonu běžné služby policisty.

-Rotačním pohybem směrem na dominantnější stranu vychýlíme pachatele na zem.

-Hlava pachatele je držena v mírné rotaci.

- Tlak směřuje dolů a vzad.

- Policista je po celou dobu stabilní.

-Kontrola pohybu (zrychlení nebo zpomalení) osoby aby nedošlo ke zbytečnému zranění svedením na zem.

Obrázek 8. – svedení pachatele na zem

Obrázek 9. – poutací poloha

Po svedení pachatele na zem policista dává pokyny typu „ruce od sebe, překřížit nohy“, hlavu stále fixuje a posléze (lépe s dopomocí kolegy) provádí standardní poutání v poloze pachatele vleže.

5.4 Modelová situace č. 4 – svedení za hlavu po nástupu zepředu

Modelová situace č. 4 vychází ze skutečnosti, kdy je policista před pachatelem a využitím momentu překvapení jej zepředu svede na zem a následně poutá. Na rozdíl od svedení zezadu je moment překvapení zcela zásadním elementem pro bezproblémové provedení.

-Využití momentu překvapení rychlým výpadem směrem k pachateli. Vzdálenost mezi policistou a pachatelem je minimální.

-Uchopení pachatelovy hlavy pravou rukou za spodní čelist a levou rukou za šíji.

-Levá noha policisty je za pachatelem, za jeho těžištěm těla.

-Rychlé provedení záklonu hlavy pachatele.

Obrázek 10. – úchop hlavy a vychýlení pachatele zepředu

U prvního kroku této modelové situace je naprosto stěžejní správné uchopení hlavy a práce paží policisty. Pokud policista úchop správně neprovede, tak po momentu překvapení následuje obranná reakce osoby, kdy už není možno jakkoliv s osobou manipulovat a provést svedení na zem bez značného úsilí a přiměřeného použití násilí.

-Mírnou rotací hlavy pachatele doprava docílíme svedení pachatele na zem.

-Pravá ruka policisty tlačí čelist nahoru, levá ruka drží pevný úchop.

-Policista po celou dobu udržuje dobrou stabilitu.

-Kontrola svedení na zem a zamezení zbytečného zranění, které by způsobilo udeření pachatelova obličeje o zem.

Obrázek 11. - svedení pachatele na zem

Obrázek 12. – příprava k poutání

Stejně jako u předešlé modelové situace, i zde klademe důraz na slovní příkazy, neustále fixujeme pachatelovu hlavu a udržujeme celou situaci pod kontrolou.

5.5 Modelová situace č. 5 – použití úderného prostředku

Modelová situace je zaměřena na použití obušku nebo jiného úderného prostředku. Podle Hotovce (1996) je v současné době nejvíce používán teleskopický obušek, který má značnou výhodu oproti jiným tím, že se dá složit do menší velikosti a policistovi při výkonu služby nepřekáží. Mimoto má značný psychologický efekt už jen kovový zvuk rozložení teleskopu.

Obrázek 13. – základní postavení hlídky vůči pachateli

Z obrázku je patrné rozmístění hlídky a pachatele do písmene V. Ruce obou policistů jsou ve výši pasu a připravené reagovat na případný útok pachatele. Všechny úkony či zákroky by měly začínat právě tímto rozestavením hlídky. Z taktického hlediska je toto rozmístění nejvýhodnější a v případě náhlého a nečekaného útoku osoby na kteréhokoliv policistu z dvojice je druhý policista schopen ihned reagovat. Pokud by bylo rozestavení hlídky například do tvaru přímky s osobou umístěnou mezi policisty, bylo by vyloučeno použít služební zbraň, protože by riziko poranění druhého policisty bylo příliš vysoké.

Obrázek 14. – útok pachatele a reakce policistů

Pachatel zaútočí na člena hlídky, ten reaguje dvojitým krytem (chrání si hlavu oběma rukama) a snaží se odrážet útok. Druhý člen reaguje vytažením teleskopu a úderem zezadu do měkké tkáně v oblasti zadní části stehna.

Obrázek 15. - eliminace útoku pachatele a přebírání iniciativy

- Úderem teleskopu přinutíme pachatele k přerušení jeho aktivního odporu a následně policista, který se brání, přebírá iniciativu, použije hmatů a chvatů ke svedení pachatele do poutací polohy.

- Zakleknutí, znehybnění a následná fixace pachatele (hlavy a paží).

- Dávání povelů ke spolupráci.

- Domluva policistů při poutání (jeden poutá, druhý jistí pachatele).

- Provedení osobní prohlídky.

-Eskorta.

Obrázek 16. – Součinnost policistů při poutání

5.6 Modelová situace č. 6 – Pachatel se zbraní v ruce

Následující modelová situace reflektuje přítomnost ozbrojeného pachatele, proti němuž jsou policisté nuceni zasáhnout. Tato situace je složitější a vyžaduje perfektní sešranost obou policistů. Riziko poranění a úmrtí je natolik vysoké, že se tato situace v rámci základní odborné přípravy cvičí často právě kvůli vyvarování se chyb při jejím provedení. V praxi si chybu nelze dovolit, a proto je třeba být na tuto situaci připraven dokonale. „Zbraní se rozumí cokoli, čím je možné útok proti tělu učinit důraznějším“ (dle § 35 s odkazem na § 111 písm. e) zákona č. 273/2008 Sb.). Nejběžnějšími zbraněmi bývají různé druhy nožů, teleskopů, železných tyčí a pevných tyčí jiných materiálů. V neposlední řadě také střelné zbraně.

Obrázek 17. – pachatel se zbraní v ruce a hrozba namíření střelnou zbraní vůči němu prováděná

Hlídka na ozbrojeného pachatele okamžitě reaguje nejprve zvoláním „zbraň“ a vytažením a namířením střelnou zbraní. Velitel hlídky vyzývá pachatele „Policie, jménem zákona nehýbejte se! Pomalu položte nůž na zem.“. Druhý člen hlídky neustále kontroluje situaci vnitřní i vnější (možný útok jiného pachatele).

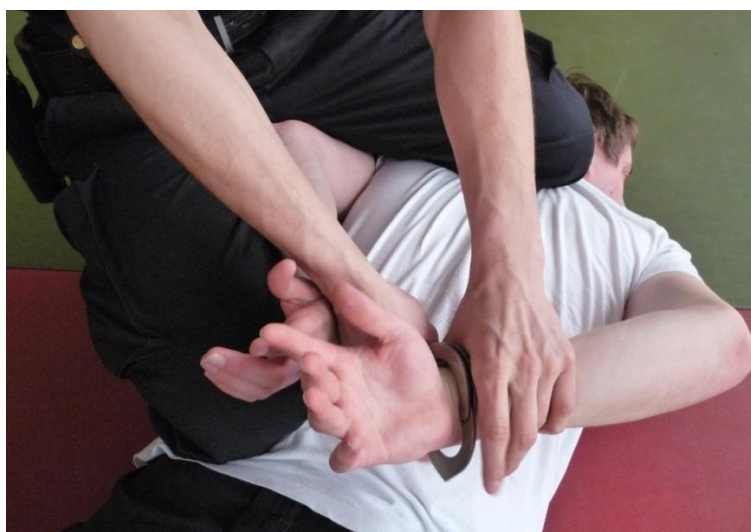
Obrázek 18. – dávání pokynů pachateli

Velitel neustále zaměštnává pachatele pokyny typu „Odstupte dozadu, pomalu klekněte na jedno koleno, na druhé koleno, lehněte si na zem, ruce od těla, dlaněmi nahoru, překřížit nohy, hlavu otočte na druhou stranu.“.

Obrázek 19. – příprava pachatele na poutání

Hlídka se opatrně přesune k pachateli, velitel hlídky uchopí ruku pachatele, zaklekne na něj a fixuje ruku. Dokud nemá jistotu převahy nad pachatelem, zbraň neschovává do pouzdra. Pohled pachatele směřuje k druhému členovi hlídky, který se přesouvá směrem k nohám a posléze dopomáhá při poutání.

Obrázek 20. – poutání pachatele

Poutání probíhá standardně přiložením pout na bližší ruku, posléze na vzdálenější. Druhý člen hlídky kontroluje situaci.

5.7 Modelová situace č. 7 – velký vnější podmet (2 policisté)

V případě, že pachatel odmítá uposlechnout příkazu policisty a odmítá dobrovolně zalehnout na zem a nechat se spoutat, chvatem o soto gari (velký vnější podmet) pachatele dostaneme na zem a následně jej spoutáme. Pokud je správně využito momentu překvapení, je celkem snadné (pokud pachatel nedisponuje příliš velikou silou a váhou) tímto chvatem dosáhnout úspěšného dokončení zákroku (Kluz, 1996).

Obrázek 21. – provedení velkého vnějšího podmetu (o soto gari)

Po domluveném signálu oba policisté uchopí rameno a paži pachatele, využijí svou váhu, zatíží každý jednu stranu pachatele tlakem předloktí na rameno a následně oba najednou provedou podmet nohy. Po ztrátě rovnováhy pachatele policisté opatrně pokládají na zem, aby nedošlo ke zbytečnému zranění. Nástupu do chvatu předchází fakt, že pachatel ustupuje dozadu. Pokud by pachatel neustupoval a naopak by se snažil aktivně bránit hlídce, policisté využijí alternativu, kdy jeden z policistů podle potřeby provede kop kolenem do oblasti břicha, aby došlo k zamezení aktivního odporu a v momentu, kdy se pachatel následkem kopu nakloní dopředu, policisté jej jednoduše strhnou na zem. Poté přecházejí rovnou k přípravě k poutání.

Obrázek 22. – spolupráce policistů při otáčení pachatele

Obrázek 23. – přetočení pachatele na břicho

Obrázek 24. - poutání pachatele

Velmi důležitá část zákroku je přetočení pachatele na břicho a následná příprava na poutání. Pachatele je nutno po celou dobu hlídat a neustále sledovat. Policisté se po svedení pachatele na zem ihned domluví, kdo provede přetočení a kdo z nich zafixuje ruku tak, aby mohlo dojít k bezproblémovému přetočení. Přetáčející policista využívá své koleno k přetočení a v případě odporu pachatele jednoduše páčí kolenem loket. Po přetočení ihned fixuje pachatele v poloze pro poutání. Druhý policista pevně drží druhou ruku pachatele nataženou u jeho hlavy a po přetočení ihned přechází do fixační polohy. Poté policisté provádějí poutání. Dalším řešením situace je svedení pachatele dopředu po navolnění úderem kolena do břicha v případě, že se zapírá a celou svou váhu směřuje dopředu. Poté policisté standardně provedou fixaci a poutání.

Výše uvedené a popsané modelové situace jsou nejběžnějšími a v rámci základní odborné přípravy se aplikují v řadě různých situací. Alternativní řešení samozřejmě existují, ovšem základem je zvládnutí těchto modelových situací tak, jak je popsáno. Vždy je značnou výhodou přítomnost kolegy a dokonalá sešranost a schopnost reagovat na změny situace. Nikdy by se policisté neměli pouštět do zákroku a omezování osobní svobody (ať už s řádným oprávněním), pokud si nejsou na 100% jisti, že jsou schopni zákrok úspěšně dokončit.

6 Závěr

Cílem této bakalářské práce bylo na základě dostupných teoreticko-metodologických poznatků vytvořit zásobník modelových situací aplikovatelných pro budoucí absolventy základní odborné přípravy policistů ČR a dalším složkám, které se podílejí na ochraně obyvatelstva a zajištění bezpečnosti. Výsledková část představuje jádro celé práce, které je postaveno na úvodních teoretických poznacích, jež mají zásadní vliv na provedení taktického a právního postupu při provádění modelových situací v praxi. Osvojení si základních situací vyobrazených v druhé části této práce by mělo být primárně nezbytnou součástí každého policisty, který směřuje do výkonu služby, kde se jakákoliv nepřipravenost či exces tvrdě trestá.

7 Souhrn

Tato bakalářská práce vysvětluje a popisuje problematiku taktiky policejního zákroku a použití vybraných donucovacích prostředků v rámci základní odborné přípravy policistů ČR. Znalost taktiky zákroků je nezbytná pro výkon služby a setkal jsem se s ní v rámci základní odborné přípravy poprvé. Detailně jsem popsal správné postupy provedení zákroků, bez kterých se žádný policista, zařazen do výkonu služby pořádkové policie, neobejde. Mimoto každý policista, který do budoucna uvažuje o zařazení do útvarů zásahových, speciálních pořádkových jednotek a jim podobných, tyto postupy musí znát a jednat dle vzniklých situací podle nich. V rámci základní odborné přípravy jsou vyučovány základy použití vybraných donucovacích prostředků, avšak je třeba neustále pracovat na zlepšování jejich používání samostatně na obvodních odděleních a útvech, kde budou absolventi zařazení.

První část bakalářské práce seznamuje čtenáře se základní terminologií, na ni navazuje část, která vystihuje elementární rozbor jednotlivých atributů taktiky zákroků, společně s podrobným rozбором dvou nejvíce rizikových situací, se kterými se může budoucí absolvent setkat v praxi. Teoretickou část práce uzavírá problematika používání vybraných donucovacích prostředků. Druhá část představuje stěžejní jádro celé práce, které reflektuje nejčastěji prováděné modelové situace v rámci základní odborné přípravy. Právě tyto modelové situace budoucí absolventi uplatní při zákrocích poté, co základní odbornou přípravu úspěšně absolvují.

8 Summary

This bachelor thesis explains and describes the topic of tactics of police intervention and usage of chosen coercive instruments in terms of basic professional preparation of the Czech police officers. Knowledge of intervention tactics is necessary for duty and I learnt about it in terms of basic professional preparation for the first time. I described the right procedures of intervention execution in detail. No police officer integrated into duty of riot police can do the job without knowing them. Furthermore, each police officer who thinks about being integrated into the police emergency service unit, special units and others has to know these procedures and act according to the resulted situations in accord with these procedures. In terms of professional preparation, the basics of chosen coercive instruments usage are taught. However, it is still necessary to work on improving them independently at district departments and units where the graduates will be integrated.

The first part of the bachelor thesis introduces a reader with the basic terminology, the part giving a picture of the elementary analyses of individual attributes of intervention tactics follows along with a detailed analysis of two most dangerous situations the graduate can encounter in practice. The theoretical part of the thesis is finished by the topic of usage of chosen coercive instruments. The second part introduces the root of the whole thesis. It reflects the most executed model situations in terms of professional preparation. It is just these two model situations which the future graduates use within intervention after they complete the preparation successfully.

9 Referenční seznam

Černý, P. (2007). *Komunikace v krizových situacích pro policisty služby pořádkové policie*. Praha: Odbor vzdělávání a správy policejního školství Ministerstva vnitra ve spolupráci se Střední Policejní školou MV v Praze.

Česká republika. Zákon č. 40/2009 Sb., ze dne 8. ledna 2009, trestní zákoník.

Česká republika. Zákon č. 273/2008 Sb., ze dne 17. července 2008 o Policii ČR.

Česká republika. Zákon č. 361/2003 Sb., ze dne 23. září 2003, o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.

Česká republika. Zákon č. 553/1991 Sb., ze dne 6. prosince 1991, o obecní policii.

First, R., Blahut, A. (1998). *Sebeobrané modelové situace*. Praha: Policejní akademie České republiky.

First, R., Štantejský, M., Fojtík, I. (1996). *Obušek s kolmou rukojetí - tonfa: 1. díl*. Praha: Policejní akademie České republiky.

First, R., Štantejský, M., Fojtík, I. (1996). *Obušek s kolmou rukojetí - tonfa: 2. díl*. Praha: Policejní akademie České republiky.

Hotovec, V. (1996). *Obušek s příčnou rukojetí*. Praha: Oddělení tělesných, střeleckých a speciálních příprav odboru tělesné přípravy a sportu.

Hrazdára, I. (1996). *Základy metodiky výcviku a taktiky služebních zákroků*. Praha: Policejní akademie České republiky.

Kluz, A. (1996). *Technika pádů, chvatů, tlaky na citlivá místa, poutání*. Praha: Oddělení tělesných, střeleckých a speciálních příprav odboru tělesné přípravy a sportu MV.

Nařízení Ministerstva vnitra č. 47/2001 o základní odborné přípravě příslušníků Policie České republiky.

Nařízení Ministerstva vnitra č. 65/2007, o vzdělávání příslušníků Policie České republiky a zaměstnanců v pracovním poměru v ČR se zařazením v Policii ČR nebo v Ministerstvu vnitra v policejních školách a školských zařízeních Ministerstva vnitra.

Matoušková, I., Spurný, J. (2005). *Komunikačně náročné situace v policejní praxi*. Plzeň: Vysokoškolské učebnice (Aleš Čeněk).

Musil, O. (1997). *Metodika nácviku donucovacích prostředků: Technika úderů, kopů a krytů*. Praha: Tiskárna MV.

Náchodský, Z. (1993). *Taktika policejní akce*. Praha: Armex.

Obušky [online]. Poslední revize 2012 [cit. 15. května] Dostupné z: <http://obusky.cz>

Odbor vzdělávání Ředitelství pro řízení lidských zdrojů Policejního prezidia ČR. (2011). *Příprava k použití donucovacích prostředků*

Sobotovič, P. (2011). *Stanovisko k používání úderných prostředků*. Praha: Odbor vzdělávání a správy policejního školství

Policejní školy [online]. Poslední revize 2013 [cit. 10. května] Dostupné z: <http://www.policie.cz/clanek/policejni-skoly-285327.aspx>

Vágner, J., Tesárek, A. (2007). *Strategie a taktika policejní činnosti*. Praha: Odbor vzdělávání a správy policejního školství.

Zezula, T. (1995). *Metodika kondiční přípravy policistů*. Praha: OTPS MV.